

بررسی میزان توجه نشریات محلی استان کردستان به شاخص‌های نشریات محلی

شیوا پژوهش‌فرد *

محمد اسکندری **

چکیده

نشریات محلی دسته‌ای از رسانه‌هایی هستند که در دنیای رسانه‌ای جدید در کنار انبوهی از رسانه‌های جدید و قدیم به کار اطلاع‌رسانی و انتقال پیام مشغولند؛ از اینرو در این فضای رسانه‌ای جدید تداوم و استمرار فعالیت آنها منوط است به رعایت پاره‌ای از شاخص‌های محتوایی و فنی. هر چند می‌توان از معیارهای مختلفی برای استخراج شاخص‌های این نشریات بهره‌گرفت؛ اما شاخص‌های مورد استفاده در این مقاله برگرفته از دو مفهوم رسانه‌بودن و محلی‌بودن این نشریات است و بیشتر مربوط به شاخص‌های محتوایی است. از اینرو در این تحقیق میزان رعایت این شاخص‌ها در نشریات محلی استان کردستان بررسی می‌شود؛ همچنین داده‌های تحقیق به روش تحلیل محتوا و از هفته‌نامه‌های سیروان و آشتی استخراج گردید. **واژه‌ها کلیدی:** نشریات محلی، جهانی شدن، محلی‌گرایی، شاخص‌های رسانه‌های محلی

- تاریخ دریافت مقاله: ۱۵ تیر ۱۳۹۰ تاریخ پذیرش نهایی: ۱۲ مهر ۱۳۹۰

* استادیار و عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی shivapajouhesh@gmail.com

** دانشجوی کارشناسی ارشد ارتباطات دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی mohamadeskandari58@gmail.com

مقدمه

در حالی که با رشد و گسترش تکنولوژی‌های نوین اطلاعاتی و ارتباطاتی رسانه‌های جدیدی همچون ماهواره و اینترنت پا به عرصه وجود گذاشته‌اند و سراسر جنبه‌های زندگی فردی و اجتماعی انسان‌ها را تحت پوشش خود قرار داده‌اند و رسانه‌های قدیمی‌تری همچون رادیو و تلویزیون و روزنامه‌های ملی و فراملی همچنان به فعالیت و پیام‌رسانی خود ادامه می‌دهند؛ در کنار اینها شاهد حضور و فعالیت رسانه‌های محلی (همچون رادیو و تلویزیون و نشریات محلی) در کشورهای مختلف جهان هستیم.

حال سوال اینجاست که این رسانه‌های محلی با وجود چنین رقبای رسانه‌ای قدرتمند تا کجا می‌توانند به فعالیت رسانه‌ای خود ادامه دهند و آیا در عصر جهانی شدن اطلاعات و ارتباطات و در دنیایی که با انفجار انبوه اطلاعات روبه رو هستیم رسانه‌های محلی در نقاط مختلف جهان می‌توانند به آن هدفی که برای آن تأسیس شده‌اند عمل کنند؟

دیدگاه‌ها نسبت به این رسانه‌ها در همه جای دنیا یکسان نیست چرا که گروهی از متفکران پدیده محلی‌گرایی را با شرقی‌گرایی هم معنی می‌دانند و آنرا واکنش به جریان غربی‌شدن رسانه‌ها و فرهنگ می‌دانند که با آن می‌خواهند به موازات رواج فرهنگ غربی فرهنگ سنتی و محلی خویش را حفظ کنند. و دسته‌ای دیگر محلی‌گرایی توسط دولت - ملت‌ها را وسیله‌ای برای مقابله با بحران هویت می‌دانند؛ و این امر ناشی از وجود واژه محلی است و پیوند خاصی است که این واژه با مفهوم جهانی شدن دارد؛ که سبب شده تا دیدگاه ما در مورد جهانی شدن مشخص کننده نگرش ما به محلی‌گرایی و به تبع آن رسانه‌های محلی باشد.

در این میان نشریات محلی دسته‌ای از رسانه‌های محلی هستند که با وجود مشکلات ناشی از سانسور، نبودن فرهنگ روزنامه‌خوانی، وجود رقبای قدرتمند رسانه‌ای و محدودیتهای مالی و .... که بر سر راهشان قرار دارد اگر نتوانند دسته‌ای موضوعات را به عنوان شاخص‌های نشریات محلی رعایت کنند به طور یقین از آن هدفی که برای آن تأسیس شده دور خواهند شد و به بیراهه خواهند رفت. واژه رسانه محلی خود بیان کننده دو مفهوم درمورد نشریات محلی است از یک سو «رسانه» بودن آنهاست که ادامه حیات و بقای آنها را منوط می‌کند به اینکه به کارکردهایشان به عنوان رسانه عمل کنند و از سوی دیگر «محلی» بودن آنهاست که آنها را در

بررسی میزان توجه نشریات محلی استان کردستان به شاخص‌های نشریات محلی ۱۹۳

کنار محدوده‌های جغرافیایی دیگری «ملی» و «بین‌المللی» قرار می‌دهد. بنابراین «رسانه‌ای بودن و محلی بودن» نشریات محلی مسائلی هستند که تعیین کننده بسیاری از شاخص‌های خواهد بود که این رسانه‌ها باید در عمل به کارکردهایشان مورد توجه قرار دهند.

در این پژوهش به دنبال پاسخ دادن به این سوال هستیم که نشریات محلی استان کردستان چه میزان به شاخص‌های نشریات محلی توجه می‌کنند؟ (البته باید افزود شاخص‌های که در این تحقیق مورد ارزیابی قرار گرفته‌اند شاخص‌های محتوایی است که جدا از شاخص‌های فنی و تکنیکی می‌باشد که هر روز با پیشرفت‌های صنعتی و علمی در حوزه روزنامه‌نگاری در حال تغییر است)

پیشینه تحقیق

از آنجا که تفاوت‌ها در مورد نقش و کارکرد رسانه‌های محلی ناشی از پیوند آنها با مفهوم جهانی شدن و به تناسب آن تفاوت‌های است که در نگرش به این مفهوم وجود دارد؛ لذا دیدگاه‌های مربوط به جهانی شدن را می‌توان به سه دسته کلی تقسیم کرد: (عامل، ۱۳۸۸: ۳۱-۵۶)

۱- **نظریه افراطی‌گرا:** متفکران معتقد به این نظریه پدیده فرهنگ یکپارچه جهانی را نتیجه قطعی روند جهانی شدن می‌دانند. در این دیدگاه مردم در هرکجای دنیا تحت اشراف «بازار جهانی فرهنگ» قرار دارند. افراطی‌گرایان معتقدند که شبکه‌های فراملی تولید و تجارت موجب «غیر ملی شدن» اقتصاد می‌شوند و سبب پیدایش یک نظم نوین جهانی می‌شوند. که در آن اقتصاد جهانی، نهادهای دولت‌های جهانی و فرهنگ‌های دو رگه پدید می‌آید. که این امر زمینه مرگ دولت-ملت‌ها و سلطه فرهنگ آمریکایی و غربی بر جهان می‌شود. آنها حرکت جهان را در مسیر توسعه یک فرهنگ واحد می‌بینند که در آن فرهنگ جهانی، اقتصاد جهانی و قدرت جهانی بر همه جهان مسلط می‌شود؛ که این فرهنگ جهانی همان فرهنگ آمریکایی است که به عنوان یک فرهنگ مرکزی خواهد بود. سایر فرهنگ‌ها به عنوان فرهنگ پیرامونی یا نیمه‌پیرامونی شناخته می‌شوند؛ و این فرهنگ‌های پیرامونی در فرهنگ و روش زندگی آمریکایی که همان فرهنگ مسلط و مرکزی است در حال ذوب شدن می‌باشند.

۲- **نظریه شک‌گرا:** اساس نظریه آنها مبتنی بر بهره‌گیری از اندیشه‌های سوسیالیستی و انعکاس نظر مخالفان نظام سرمایه‌داری است. آنها جهانی شدن را مساوی با غربی کردن و

آمریکایی کردن جهان می‌دانند؛ و آنرا چیزی جز توسعه اقتصاد سرمایه‌داری نمی‌دانند. متفکران این گروه از نظریات جهانی شدن معتقدند که جهانی شدن صرفاً یک تلقی معرفتی و شناختی است و واقعیت خارجی برای آن وجود ندارد؛ از نظر آنها نگاه جهانی به جهان بارها تکرار شده است. شک‌گراها اصولاً نسبت به واقعی بودن عصر جهانی شدن تردید و شک دارند و آنرا چیزی جز لفاظی و مد روشنفکرانه بیش نمی‌دانند (کوهن و کندی، ۲۰۰۰: ۱۸). از نظر شک‌گراها تجارت به صورت بین‌المللی قبل از جنگ جهانی اول نیز وجود داشته است. وجه مشترک شک‌گراها، چپ‌گرا بودن آنهاست که این مسئله برمی‌گردد به موضع آنها در مقابل استیلا و سلطه سرمایه‌داری؛ چرا که از نظر آنان تغییر جدی در روند بین‌المللی شدن اقتصاد به وقوع نپیوسته بلکه این تغییرات اساسی نتیجه شرایط اوایل قرن بیستم است.

۳- نظریه میانی انتقادی: این نظریه از این جهت میانی است که گرفتار دیدگاه افراطی جهانی شدن و نظریه تفریطی شک‌گراها نشده است. و از این جهت انتقادی است که روندهای استعماری و سلطه‌آمیز را مورد انتقاد فرار می‌دهد. این نظریه به تغییر اجتماعی متناز جهانی شدن اشاره دارد و نظریه جامعی است که دارای توانایی چند بعدی‌نگری به واقعیت اجتماعی می‌باشد.

نظریه میانی انتقادی شامل چهار نظریه نسبیت‌گرایی، بازسازی‌گرایی، فراساختارگرایی و انتقال‌گرایی است که مهمترین تفکرات آنها که مبنای این پژوهش قرار گرفته است را می‌توان چنین ذکر کرد:

در حالی که افراطی‌گراها جهانی شدن را با آمریکایی شدن یکی می‌دانند و شک‌گراها آن را نفی کرده و با نگاهی تردیدآمیز به آن می‌نگرند؛ رولند رابرتسون و طرفداران نظریات نسبیت‌گرایی در عرصه جهانی شدن با نگاهی منطقی‌تر این قضیه را مورد بررسی و مطالعه قرار می‌دهند. فیدرستون جهانی شدن را دریچه‌ای به سوی همه فرهنگ‌های جامعه بشری می‌داند که به آنها امکان می‌دهد تا به عرضه خود در عرصه جهانی بپردازند که این امر زمینه‌ساز ایجاد یک فرهنگ جهانی متکثر و چند محور است. از اینرو جهانی شدن دیگر نمی‌تواند ما را به سمت یکی شدن فرهنگی ببرد بلکه ما با نوعی جهانی شدن فرهنگ‌های محلی رو به‌رو هستیم که در آن فرهنگ‌های پراکنده به صورتی منسجم و متمرکز با یکدیگر در ارتباط هستند و دیگر از سلطه یک فرهنگ مرکزی خاص خبری نیست. همچنین رابرتسون فرهنگ جهانی متکثر و

بررسی میزان توجه نشریات محلی استان کردستان به شاخص‌های نشریات محلی ۱۹۵

بلورال را بر ساخته از پیوند درونی شمار زیادی از فرهنگ‌های محلی بزرگ و کوچک می‌داند؛ هر چند که ممکن است این پیوند ارتباطی و تعاملی میان فرهنگ‌ها بسیار نامتقارن و گاهاً با میانجی «فرهنگ‌های ثالث» صورت گیرد.

فیدرستون بر این باور است که فرهنگ‌های مختلف به طور نسبی یعنی متناسب با قدرت و اقتدار و پذیرش فرهنگی خود قلمرو جهانی پیدا می‌کنند؛ از اینرو جهانی شدن مطلق یک فرهنگ به صرف داشتن ظرفیت‌های بالای سخت‌افزاری و نرم‌افزاری غیرممکن است. این بدان معناست که فرهنگ‌های مختلف در فرهنگ جهانی متکثر دارای درجات متفاوتی از شدت، قدرت و تأثیر می‌باشند که این ناشی از درجات متفاوت قدرت و اقتدار آنهاست.

رابرتسون ایده‌های محلی بودن و جهانی بودن را نسبی می‌داند از نظر او یک دهکده به لحاظ مکانی در نسبت با منطقه‌ای از یک کشور مکانی محلی است در حالی که یک جامعه یا کشور در نسبت با کل یک حوزه تمدنی امری محلی محسوب می‌شود؛ که این نسبی بودن به لحاظ زمانی نیز عمل می‌کند.

بنابراین و با فرض پذیرش نظریات نسبیت گراها در مورد جهانی شدن می‌توان بخشی از چارچوب نظری این تحقیق را چنین ارایه کرد:

اگر بنا بر نظریه فیدرستون بپذیریم که جهانی شدن یک تهدید برای فرهنگ‌های مختلف نمی‌باشد بلکه به عنوان یک فرصت و امکان در اختیار آنهاست تا به عرضه خود در فرهنگ جهانی متکثر و چند محور پردازند و همچنین با قبول این مطلب که فیدرستون عرضه فرهنگ‌های مختلف را در فرهنگ جهانی متکثر نسبی و متفاوت با قدرت و اقتدار آنها می‌داند، بنابراین به نشریات محلی مورد بررسی در این تحقیق نیز به عنوان یک فرصت و امکان و یک ابزار قدرت نگریسته می‌شود که در اختیار فرهنگ‌های محلی گذاشته شده تا در کنار نشریات و رسانه‌های ملی و بین‌المللی جایگاهی را در فرهنگ متکثر جهانی به خود اختصاص دهند.

همچنین با فرض پذیرش این مطلب که فیدرستون آگاهی را عنصری دارای اهمیت در فرایند جهانی شدن می‌داند؛ از اینرو در ارتباط با این تحقیق می‌توان انتظار داشت که دست اندرکاران نشریات محلی که با تحمل زحمات فراوان و پس از گذراندن مراحل مختلف کسب مجوز موفق به انتشار یک نشریه محلی شده‌اند باید دارای این آگاهی باشند که در انتشار و انعکاس مطالب در زمینه‌های مختلف در نشریه خود بیشترین اهمیت را به مطالب محلی بدهند

و از تبدیل شدن به نشریه‌ای که فقط مطالب نشریات ملی و خبرگزاری‌ها را منعکس می‌کند و به انتشار مطالبی می‌پردازد که هیچ رنگ و بوی محلی ندارند بپرهیزند.

اگر بحث نسبیّت مکان در نظریه رابرتسون را بپذیریم می‌توان آنرا در ارتباط با این تحقیق چنین تعمیم داد که تعاریف مفاهیم محلی، ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی متناسب با مکان‌های که در تحقیق بررسی می‌شود متغیر است به عنوان مثال نشریه‌ای مانند هفته‌نامه سیروان که در این تحقیق (درمقابل نشریات ملی) به عنوان نشریه‌ای محلی تعریف می‌شود ممکن است در تحقیقی دیگر در مقابل نشریات کوچکی که در شهرستان‌های دیگر استان منتشر می‌شوند و فقط مختص به آن شهر و یا شهرستانند به عنوان نشریه‌ای ملی محسوب شود و همچنین است در مورد تعاریف نشریات ملی و بین‌المللی و منطقه‌ای در تحقیقات مختلف.

خصوصیات رسانه‌های محلی: در هر صورت ما هرکدام از نظریه‌های موجود را در مورد جهانی شدن بپذیریم به طور اتوماتیک رویکرد و نظر ما نیز نسبت به محلی‌گرایی و رسانه‌های محلی مشخص خواهد شد و از آنجا گریز از آن غیر ممکن می‌باشد از اینرو می‌طلبید تا رسانه‌هایی که می‌خواهند تحت چنین شرایطی (یعنی محلی‌گرایی) به فعالیت بپردازند و به عنوان رسانه محلی شناخته شوند دارای ویژگی‌ها و خصوصیات باشند که آنها را از سایر رسانه‌های ملی و بین‌المللی متمایز کند.

دکتر مجید محمدی در کتاب درآمدی بر جامعه‌شناسی و اقتصاد فرهنگ در ایران امروز به این شاخص‌ها اشاره می‌کند و آنها را به ترتیب زیر نام می‌برد: (مجید محمدی، ۱۳۷۷: ۳۶۷-۳۶۹)

۱- **نقطه دید محلی داشتن:** یک رسانه محلی باید در انعکاس مسائل محلی نقطه دیدی کاملاً محلی داشته باشد که شامل توجه به نیازهای خاص مصرف‌کنندگان و مخاطبان محلی و اقتضانات خاص آنها، پاسخ به تنوعات قومی و محلی، پی‌گیری دغدغه‌های محدود و رویدادها در حیطه خود.

۲- **کمک به توسعه محلی:** این مؤسسات و رسانه‌ها باید درکنار توجه به فرآیندهای توسعه در سطح ملی با تأکید بر نیازهای محلی نوعی خودآگاهی جمعی را در میان مردم نسبت به آنها ایجاد کرده و به توسعه محلی کمک کنند.

۳- **اداره توسط نیروهای محلی و آشنا به ویژگی‌های آن:** داشتن این ویژگی سبب می‌شود تا این رسانه‌ها در مسایل محلی به تفصیل وارد شوند و این امر تأثیری عمیق‌تر از انعکاس این

بررسی میزان توجه نشریات محلی استان کردستان به شاخص‌های نشریات محلی ۱۹۷

مسایل در رسانه‌های ملی دارد.

۴- عرضه اطلاعات تفصیلی محلی موردنیاز به مردم در کنار اطلاعات بین‌المللی و ملی: این امر سبب خواهد شد آن دسته از اخبار و اطلاعاتی که در رسانه‌های ملی و بین‌المللی قربانی می‌شوند به مخاطب محلی ارائه گردند.

۵- توجه به فرهنگ بومی و محلی در انواع تولیدات فرهنگی: این ویژگی شرایط رسیدن به چندگانگی فرهنگی را در جوامع تسهیل می‌کند و آن از طریق توجه به فرهنگ بومی و قومی و محلی است که در رسانه‌های بین‌المللی و ملی مورد غفلت قرار می‌گیرند.

۶- تأکید بر منافع محلی در عین لحاظ منافع ملی: این ویژگی به این رسانه‌ها کمک می‌کند که از منافع و علایق عینی یافته افراد ساکن در آن محل حمایت کنند.

۷- تقویت نهادهای مدنی محلی: یک رسانه محلی به نهادهای مدنی چه از لحاظ تأمین منابع مالی و چه از نظر ارتباط سازمان یافته با مردم نیازمند است از اینرو تقویت نهادهای مدنی محلی یعنی تقویت رسانه‌های محلی.

۸- ارائه خدمات محلی: این ویژگی از برگزاری همایش‌ها و گردهمائی‌های محلی تا بازتاب افکار و ایده‌های محلی را در برمی‌گیرد که یکی از خصیصه‌های مهم رسانه‌ها و مؤسسات محلی است.

۹- نظارت محلی: این ویژگی به رسانه‌های محلی اجازه می‌دهد تا نظارت اجتماعی را در محدوده جغرافیایی تحت پوشش خود به مفهوم جدید و غیرآمرانه انجام دهند و کوچک‌تر بودن این محدوده آنها را در انجام آسان و کامل این امر یاری می‌کند.

کارکردگرایی رسانه‌ها: «هارولد لاسول» «کارکردهای اصلی ارتباطات را به شرح زیر خلاصه کرد: نظارت بر محیط، ایجاد همبستگی اجتماعی در واکنش به محیط و انتقال میراث فرهنگی. که به ترتیب به تأمین اطلاعات، ارائه نظر و تفسیر برای کمک به معنی‌دار شدن اجزای اطلاعات و ایجاد وفاق اجتماعی، بیان ارزشهای فرهنگی و نمادهایی که برای هویت و استمرار جامعه اساسی‌اند، برمی‌گردند.

«رایت» (۱۹۶۰) این طرح کلی را برای توصیف بسیاری از آثار رسانه‌ها ارائه کرد و تفریح و سرگرمی را به عنوان چهارمین کارکرد عمده رسانه به آن افزود؛ این چهارمی را میتوان جزئی از همان انتقال فرهنگ دانست. اما جنبه دیگری هم دارد که عبارتست از فراهم آوردن پاداش،

استراحت و کاستن از تنش و از این راه آسان‌تر کردن سازگاری با زندگی واقعی برای مردم و جوامع و جلوگیری از انهدام و سقوط آنها. اینک در موقعیتی قرار داریم که کارکردهای اصلی رسانه‌های جمعی را از نقطه نظر جامعه بطور کلی معین کنیم کافی است که یک کارکرد دیگر نیز بر این مجموعه اضافه کنیم یعنی کارکرد بسیج رسانه‌ها. تقریباً همه جا از رسانه‌های جمعی توقع می‌رود که منافع ملی را پیش ببرند و بعضی ارزشها و الگوهای رفتاری را تبلیغ و ترویج نمایند؛ اما بخصوص در شرایط بحرانی این وظیفه اهمیت بیشتری می‌یابد. در برخی کشورهای در حال توسعه و همین طور گروهی از ممالک سوسیالیستی وظیفه تهییج و بسیج مردم رسماً به رسانه‌ها محول شده است. (مک کوایل، ۱۳۸۵: ۱۰۸-۱۱۰)

تعمیم نظریات کارکردگرایی هارولد لاسول و چارلز رایت در حوزه نشریات محلی بدین معناست که نشریات محلی در کارکردهایشان به عنوان یک رسانه تأکید را بر حوزه محلی گذاشته و بیشتر مطالب خود را به آن اختصاص دهند و سپس به سایر حوزه‌ها پردازند. به عنوان مثال زمانی که سخن از کارکرد نظارتی رسانه‌هاست نشریات محلی باید آن را در حوزه جغرافیایی تحت پوشش خود انجام دهند چرا که کوچکتر بودن حوزه جغرافیایی به آنها امکان نظارت موثرتر را می‌دهد. و همچنین زمانی که سخن از کارکرد اطلاع‌رسانی رسانه‌ها می‌شود نشریات محلی باید در انعکاس مسایل و اطلاعات نقطه دید کاملاً محلی داشته و به نیازهای مخاطبان محلی توجه کنند؛ همچنین به عرضه اطلاعات تفصیلی محلی به مردم در کنار اطلاعات بین‌المللی و ملی پردازند.

سوال های تحقیق

- نشریات محلی استان کردستان (سیروان و آشتی) چه میزان از مطالب خود را به گستره توزیع محلی اختصاص می‌دهند؟
- نشریات محلی استان کردستان (سیروان و آشتی) چه میزان از مطالب خود را به نشانگاه‌های محلی اختصاص می‌دهند؟
- چه میزان از مطالب نشریات محلی استان کردستان (سیروان و آشتی) تولیدی خود آنهاست؟
- آیا نشریات محلی استان کردستان (سیروان و آشتی) به نقش نظارتیشان به عنوان یک

بررسی میزان توجه نشریات محلی استان کردستان به شاخص‌های نشریات محلی ۱۹۹

رسانه توجه می‌کنند؟

همچنین در این پژوهش سعی می‌کنیم به این پرسش که نشریات محلی استان کردستان (سیروان و آشتی) در ارایه مطالبشان چه میزان دارای دید و رویکرد محلی می‌باشند پاسخ دهیم.

روش تحقیق

در این مقاله از روش تحلیل محتوا برای گردآوری داده‌ها از نشریات محلی استان کردستان استفاده شده است برای این منظور با استفاده از متون روزنامه‌نگاری و سوابق پژوهشی موجود دستورالعمل کدگذاری تهیه شد و پس از پیش‌آزمون و رفع اشکالات مطالب مورد بررسی قرار گرفت.

جامعه آماری

جامعه آماری در این پژوهش کلیه شماره‌های دو هفته‌نامه‌های سیروان و آشتی است که از اول تیرتا آخر آذرماه سال ۱۳۸۷ منتشر شده است (جمعا ۶ ماه شامل ۲۴ شماره هفته‌نامه سیروان و ۲۴ شماره هفته‌نامه آشتی).

حجم نمونه و روش نمونه‌گیری

حجم نمونه در این تحقیق شامل ۲۴ شماره نشریه است که ۱۲ شماره از آن از هفته‌نامه سیروان و ۱۲ شماره دیگر از هفته‌نامه آشتی و به شیوه تصادفی انتخاب شده‌اند؛ به این ترتیب که در هر ماه از هر نشریه دو شماره به تصادف انتخاب شده است که بدین قرار انتخاب شده اند: تیرماه (شماره ۱ و ۴) مردادماه (۱ و ۲) شهریورماه (۲ و ۳) مهرماه (۳ و ۴) آبان ماه (۲ و ۴) و آذرماه (۳ و ۱)

تعریف مفاهیم و متغیرها

گستره توزیع: منظورحوزه جغرافیایی است که مطلب مربوط به آن است.
در این تحقیق مطالب در ۵ حوزه جغرافیایی بررسی شده‌اندکه شامل موارد زیر است:
الف- محلی: منظور مطالبی است که حوزه جغرافیایی استان کردستان را پوشش می‌دهند و شامل می‌شوند.

۲۰۰.....فصلنامه فرهنگ ارتباطات (سال اول، شماره چهارم، زمستان ۱۳۹۰)

ب- منطقه‌ای: منظور مطالبی است که به مناطق کردنشین داخل کشورمان (به غیر از استان کردستان) مربوط می‌شود به عبارتی مطالبی که مسایل و مشکلات مربوط به کردها را در استانهای محل سکونت آنها پوشش می‌دهند مانند مطالب مربوط به کردها در استانهای کرمانشاه، ایلام، همدان، آذربایجان غربی و همچنین سایر منطق کردنشین داخل کشور.

پ- ملی: مطالبی است که به حوزه جغرافیایی داخل کشورمان (به غیر از دو حوزه محلی و منطقه‌ای) مربوط می‌شود.

ج- بین‌المللی: مطالبی است که به خارج از مرزهای کشورمان مربوط می‌شود.

ج- نامشخص: مطالبی است که حوزه جغرافیایی در آنها مشخص نیست.

نشانه‌گاه مطلب: نشانه‌گاه به شخصیت حقیقی یا حقوقی مورد خطاب در مطلب گفته می‌شود. مطالب در این تحقیق در ۵ نشانه‌گاه زیر تقسیم می‌شود:

الف- محلی: مطالبی است که نشانه‌گاه مطلب در آنها به شخصیت‌های حقیقی و حقوقی داخل استان کردستان مربوط می‌شود

ب- منطقه‌ای: مطالبی است که نشانه‌گاه آنها به مناطق کردنشین داخل کشورمان (به غیر از استان کردستان) مربوط می‌شود؛ به عبارتی مطالبی که نشانه‌گاه آنها مربوط به کردها در استان‌های کرمانشاه، ایلام، همدان، آذربایجان غربی و همچنین سایر منطق کردنشین داخل کشور می‌باشد.

پ- ملی: مطالبی هستند که نشانه‌گاه مطلب در آنها به یکی از شخصیت‌های حقیقی و حقوقی داخل کشورمان (به غیر از دو نشانه‌گاه محلی و منطقه‌ای) می‌باشد.

ج- بین‌المللی: مطالبی است که نشانه‌گاه مطلب در آنها به شخصیت‌های حقیقی و حقوقی خارج از مرزهای کشورمان مربوط می‌شود.

چ- نامشخص: مطالبی است که نشانه‌گاه مطلبشان مشخص نیست.

مطالب تولیدی: مطالبی است که توسط تحریریه و روزنامه‌نگاران یک نشریه تولید می‌شود و مطالب مصرفی، مطالبی است که توسط اعضاء و افراد خارج از کادر روزنامه تولید می‌شود. مطالب مصرفی عمدتاً مطالبی است که توسط روابط عمومی دستگاه‌ها و سازمان‌ها، خبرگزاری‌ها، نشریات، مقامات و افراد خارج از نشریه تولید می‌شود و یا نقل خام سخنرانی افراد می‌باشد.

بررسی میزان توجه نشریات محلی استان کردستان به شاخص‌های نشریات محلی ۲۰۱

در این پژوهش منبع مطلب در موارد زیر طبقه‌بندی شده است:

۱- خبرنگاران و گزارشگران خود نشریه ۲- خبرگزاری‌های داخلی ۳- خبرگزاری‌های خارجی ۴- روزنامه‌های خارجی ۵- روزنامه‌های داخلی ۶- روابط عمومی‌ها ۷- سایر ۸- نامشخص

نقش نظارتی: یکی از کارکردهای نشریات و به ویژه نشریات محلی نقش نظارتی آنهاست. نشریات چه از طریق اطلاع‌رسانی آزاد و به موقع و چه با نقد و بررسی، تفسیر و تحلیل مطالب و چه با توجه بیشتر به نهادهای مدنی در مقابل دستگاه‌های دولتی به این نقش مهم می‌پردازند. بی‌شک نقش نظارتی نشریات را باید مهمترین نقش نشریه دانست. نشریات با اطلاع‌رسانی به موقع، نقد و تحلیل حوادث و رویدادها و توجه بیشتر به نهادهای مدنی مانع فاسد شدن دستگاه‌ها و سازمان‌ها می‌شوند و آنها را در مقابل مردم پاسخگو نگه می‌دارند. در این بررسی میزان توجه نشریه به نقد و بررسی و استفاده از سایر سبک‌های روزنامه‌نگاری (همچون مصاحبه، گزارش، مقاله و غیره) در مقابل آرایه اخبار اولیه از فعالیت‌ها و کارکردهای دستگاه‌ها و سازمان‌های دولتی به عنوان شاخص نقش نظارتی نشریات محلی مدنظر قرار گرفته است.

دید و رویکرد محلی: نقطه دید محلی به طور خاص از طریق توجه به مسایل، مشکلات، علائق، سلايق، آداب، رسوم، سنت‌های محلی، میراث فرهنگی محلی و همچنین مشاهیر و آثار محلی مورد بررسی قرار گرفته است. نشریات محلی باید به جای توجه به موضوعات ملی که البته در حد خودش ضروری است به مسایل و مشکلات محلی، آثار محلی، سنت‌های محلی و آداب و رسوم محلی توجه ویژه‌ای داشته باشند و طرح مسائل ملی باید در حاشیه مسائل و مطالب محلی قرار گیرد.

همچنین نشریات محلی همچنان که از نام آنها بر می‌آید باید رویکرد اصلی‌شان محلی باشد. نشریات محلی باید توجه خاص و ویژه‌ای به منافع محلی داشته باشند و طرح مطالب مربوط به حوزه انتشار خود را در اولویت قرار دهند. البته این امر باید با توجه و لحاظ کردن منافع ملی انجام گیرد و مطالب نشریه مغایرتی با منافع ملی و منطقه‌ای نداشته باشد. در این تحقیق کلیه مطالب نشریه اعم از مطالب صفحات سیاسی، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و غیره از لحاظ اختصاص به گستره توزیع محلی مورد بررسی قرار می‌گیرند.

بررسی میزان توجه نشریات محلی استان کردستان به شاخص‌های نشریات محلی ۲۰۵

نقش نظارتی

جدول شماره ۴ توزیع فراوانی مطالب مرتبط به نهادها و سازمان‌ها و اشخاص دولتی و حکومتی را برحسب سبک آرایه آنها نشان می‌دهد. نتایج حاصل از جدول در زمینه نقش نظارتی نشریات محلی نشان می‌دهد این نشریات ۵۶/۱ درصد از کل مطالبشان را (معادل ۵۰۸ مورد) را به نهادها و سازمان‌های دولتی اختصاص می‌دهند که از این حجم مطالب ۸۶/۲ درصد معادل ۴۳۸ مورد در سبک خبر آرایه شده است و تنها ۱۳/۸ درصد معادل ۷۰ مورد به سایر سبک‌های آرایه مطالب اختصاص یافته است. همچنین تحلیل جدول نشان می‌دهد استفاده از سایر سبک‌های آرایه مطلب همچون مقاله، گزارش، مصاحبه و ... در مطالبی که مربوط به سازمان‌ها و اشخاص دولتی نمی‌باشند بیشتر از سبک خبر است؛ به عبارت دیگر نشریات محلی استان کردستان تنها در ۲۷/۱ درصد از مطالبی که مربوط به نهادها و سازمان‌ها و اشخاص دولتی نیست از سبک خبر استفاده می‌کنند. (معادل ۱۰۸ مورد) که این امر نشان می‌دهد که نشریات محلی هرچقدر از نهادها و ارگان‌های دولتی دور می‌شوند بیشتر به نقش نظارتیشان به عنوان یک رسانه عمل می‌کنند.

۲۰۶.....فصلنامه فرهنگ ارتباطات (سال اول، شماره چهارم، زمستان ۱۳۹۰)

جدول ۴ توزیع فراوانی مطالب برحسب مرتبط بودن به نهادها، سازمان‌ها، اشخاص دولتی و حکومتی و

سبک ارایه

جمع	سبک ارایه مطلب						مرتبط بودن مطلب به نهادها و سازمان‌ها و اشخاص دولتی	
	سایر سبک‌ها (داستان و شعر و جدول)	نظرات و پیشنهادها خوانندگان، طنز و کاریکاتور	تفسیر مقاله، نقد و اظهار نظر	گزارش	مصاحبه	خبر	تعداد	بله
۵۰۸	۰	۲	۵۲	۱۲	۴	۴۳۸	تعداد	
۱۰۰	۰	۰/۴	۱۰/۲	۲/۴	۰/۸	۸۶/۲	درصد سطری	
۵۶/۱	۰	۷/۷	۲۷/۴	۱۶/۷	۱۶/۷	۸۰/۲	درصد ستونی	
۳۹۸	۴۶	۲۴	۱۳۸	۶۲	۲۰	۱۰۸	تعداد	خیر
۱۰۰	۱۱/۶	۶	۳۴/۷	۱۵/۶	۵	۲۷/۱	درصد سطری	
۴۳/۹	۱۰۰	۹۲/۳	۷۲/۶	۸۳/۳	۸۳/۳	۱۹/۸	درصد ستونی	
۹۰۶	۴۶	۲۶	۱۹۰	۷۴	۲۴	۵۴۶	تعداد	
۱۰۰	۵/۱	۲/۹	۲۱	۸/۲	۲/۶	۶۰/۳	درصد سطری	
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	درصد ستونی	

دید و رویکرد محلی

جدول شماره ۵ توزیع فراوانی مطالب مربوط به حوزه‌های انتشار مختلف را برحسب گستره توزیع آنها نشان می‌دهد. داده‌های حاصل از جدول مبین این مطلبند که ۶۸/۶ درصد از مطالب زمینه انتشار سیاسی مربوط به گستره توزیع بین‌المللی است. در حالیکه در سایر زمینه‌های انتشار بیشترین حجم مطلب به گستره توزیع محلی اختصاص یافته است. در زمینه داشتن دید و رویکرد محلی در مطالب بررسی شده باید گفت هرچند در مطالب بررسی شده به گستره توزیع محلی تا حد زیادی پرداخته شده است اما در این مطالب به گستره توزیع منطقه‌ای توجه اندکی شده است. به گونه‌ای که تنها ۶/۸ درصد از حجم کل مطالب به گستره توزیع منطقه‌ای اختصاص یافته است؛ این در صورتی است که این مطالب در نشریاتی به چاپ رسیده اند که گستره توزیع خود را منطقه‌ای تعریف کرده‌اند.

بررسی میزان توجه نشریات محلی استان کردستان به شاخص‌های نشریات محلی ۲۰۷

جدول ۵ توزیع فراوانی مطالب برحسب زمینه انتشار و گستره توزیع

جمع	گستره توزیع					زمینه انتشار	
	نامشخص	بین‌المللی	ملی	منطقه‌ای	محلی	تعداد	
۲۳۶	۸	۱۶۲	۴۶	۸	۱۲	تعداد	سیاسی
۱۰۰	۳/۴	۶۸/۶	۱۹/۵	۳/۴	۵/۱	درصدسطری	
۲۶	۸/۹	۶۶/۴	۲۶/۷	۱۲/۹	۳/۶	درصدستونی	
۹۴	۰	۸	۱۲	۱۲	۶۲	تعداد	اقتصادی
۱۰۰	۰	۸/۵	۱۲/۸	۱۲/۸	۶۶	درصدسطری	
۱۰/۴	۰	۳/۳	۷	۱۹/۴	۱۰/۳	درصدستونی	
۱۷۴	۳۴	۳۲	۱۲	۱۰	۸۶	تعداد	اجتماعی
۱۰۰	۱۹/۵	۱۸/۴	۶/۹	۵/۷	۴۹/۴	درصدسطری	
۱۹/۲	۳۷/۸	۱۳/۱	۷	۱۶/۱	۲۵/۴	درصدستونی	
۲۲۸	۲۸	۳۸	۵۲	۳۲	۷۸	تعداد	فرهنگی
۱۰۰	۱۲/۳	۱۶/۷	۲۲/۸	۱۴	۳۴/۲	درصدسطری	
۲۵/۲	۳۱/۱	۱۵/۶	۳۰/۲	۵۱/۶	۲۳/۱	درصدستونی	
۱۲۲	۰	۰	۴۲	۰	۸۰	تعداد	ورزشی
۱۰۰	۰	۰	۳۴/۴	۰	۶۵/۶	درصدسطری	
۱۳/۵	۰	۰	۲۴/۴	۰	۲۳/۷	درصدستونی	
۵۲	۲۰	۴	۸	۰	۲۰	تعداد	خارج از زمینه انتشار نشریه
۱۰۰	۳۸/۵	۷/۷	۱۵/۴	۰	۳۸/۵	درصدسطری	
۵/۷	۲۲/۲	۱/۶	۴/۷	۰	۵/۹	درصدستونی	
۹۰۶	۹۰	۲۴۴	۷۲	۶۲	۳۳۸	تعداد	جمع
۱۰۰	۹/۹	۲۶/۹	۱۹	۶/۸	۳۷/۳	درصدسطری	
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	درصدستونی	

تحلیل یافته‌ها

نشریات محلی که به آنها به عنوان یک فرصت و امکان و یک ابزار قدرت نگریسته

می‌شود که در اختیار فرهنگ‌های محلی گذاشته شده تا در کنار نشریات و رسانه‌های ملی و بین‌المللی جایگاهی را در فرهنگ متکثر جهانی به خود اختصاص دهند. از اینرو دست‌اندرکاران نشریات محلی باید دارای این آگاهی باشند که در انتشار و انعکاس مطالب در زمینه‌های مختلف در نشریه خود بیشترین اهمیت را به مطالب محلی بدهند، بپرهیزد.

نتایج تحقیق نشان می‌دهد هرچند که در کلیه زمینه‌های انتشار مطلب در این نشریات بخش اعظم مطالب به گستره توزیع محلی اختصاص یافته است (جز زمینه انتشار سیاسی). باید افزود که با وجود اینکه نشریات استان کردستان خود را نشریه‌ای محلی - منطقه‌ای تعریف کرده‌اند اما میزان مطالبی که به گستره توزیع محلی و گستره توزیع منطقه‌ای اختصاص داده‌اند در مجموع کمتر از نصف مطالب آنها می‌باشد. به علاوه مطالب اختصاص یافته این نشریات به دو نشانگاه محلی و منطقه‌ای نیز دارای وضعیتی مشابه است. همچنین تنها بخش اندکی از مطالب این نشریات توسط خبرنگاران و گزارشگران خود آنها تهیه شده است. حال این سوال پیش می‌آید که آیا این نشریات که از آنها انتظار می‌رود تا با ارایه گزارش‌ها و مصاحبه‌های اختصاصی از حوزه جغرافیایی که در آن منتشر می‌شوند به مطرح کردن مسایل و مشکلات محلی بپردازند؛ آیا با این حجم کم از مطالب اختصاصی تولیدی خود نشریات می‌توانند به این وظیفه عمل کنند یا بیشتر نشریه‌ای هستند برای انعکاس اخبار و اطلاعات خبرگزاری‌های و سایت‌های داخلی و گاهاً خارجی؟

نتایج تحقیق در خصوص کارکرد نظارتی این نشریات بیانگر استفاده فراوان این نشریات از سبک خبر در مطالب مربوط به نهادها و سازمان‌ها و اشخاص دولتی است؛ در حالی که از سایر سبک‌های ارایه مطلب همچون مقاله، گزارش، مصاحبه و ... در مطالب مربوط به سازمانها و اشخاص دولتی استفاده اندکی شده است. که این مساله نشان دهنده این امر است که این نشریات توجه اندکی به کارکرد نظارتیشان به عنوان یک رسانه نشان داده‌اند.

پیشنهاد‌های تحقیق

- پیشنهاد به مدیر مسوولان نشریات محلی استان کردستان
- توجه و نظارت بر مطالب از لحاظ رعایت شاخص‌های نشریات محلی در آنها.
- برگزاری دوره‌های کوتاه مدت برای آموزش خبرنگاران و تهیه‌کنندگان مطالب

بررسی میزان توجه نشریات محلی استان کردستان به شاخص‌های نشریات محلی ۲۰۹

به منظور رعایت و لحاظ کردن شاخص‌های نشریات محلی در مطالبی که تهیه می‌کنند.

● پیشنهاد به مسئولین فرهنگ و ارشاد اسلامی استان

- برگزاری نشست‌های در هر ماه یا هر فصل با مدیرمسئولان و سردبیران نشریات محلی به منظور آموزش و التزام آنها به رعایت شاخص‌های نشریات محلی در مطالبی که منتشر می‌کنند.
- برگزاری دوره‌های آموزشی برای روزنامه‌نگاران، خبرنگاران، گزارشگران و ... نشریات محلی در سطح استان به منظور آموزش شاخص‌های نشریات محلی به آنها.
- تشکیل هیاتی مرکب از کارشناسان، خبرگان و باتجربه‌های عرصه رسانه‌ای در سطح استان به منظور نظارت و بررسی نشریات این استان از لحاظ رعایت شاخص‌های نشریات محلی.

منابع

- ابو، بوسالوتیس. (۱۳۸۵). روابط جهانی در عصر جدید الکترونیک. (پرویز علوی، مترجم). تهران: نشر ثانیه
- استیگلیتز، ج. (۱۳۸۲). جهانی سازی و مسائل آن. (حسن گلریز، مترجم). تهران: نشر نی
- امین، س. (۱۳۷۹). ناسیونالیسم و جهانی سازی. ترجمه البرز، ترجمان سیاسی، ش ۴۳، مهر
- بدیعی، نعیم و حسین قندی. (۱۳۷۸). روزنامه نگاری نوین. تهران: دانشگاه علامه طباطبائی
- تهرانیان، م و همکاران. (۱۳۸۰). جهانی شدن چالشها و ناامنیها، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی
- سعید رضا عاملی و دیگران. (۱۳۸۸). جهانی شدن (مجموعه مقالات). تهران: سازمان چاپ انتشارات. (شماره ۲۴ فصلنامه ارغنون)
- شکرخواه، یونس. (۱۳۸۱). خبر. تهران: مرکز مطالعات و تحقیقات رسانهها
- خضری، سید شهاب. (۱۳۸۸). فرهنگ کتب و نشریات کردستان. سنندج: انتشارات علمی کالج
- شولت، یان آرت. (۱۳۸۲). نگاهی موشکافه بر پدیده جهانی شدن. (مسعود کرباسیان، مترجم). تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی
- طباطبائی نائینی، سید محمد صدری. (۱۳۷۶). راهنمای مطبوعات ایران. (۱۳۰۴ش، ۱۳۵۷ش). مرکز مطالعات و تحقیقات رسانهها. جلد ۱ و ۲.
- عامل، س. ر. (۱۳۸۲ الف). دو جهانی شدنها و آینده جهان. کتاب ماه علوم اجتماعی، شماره ۶۲ و ۷۰ خرداد و تیر ۱۳۸۲، ص ۱۵-۲۸
- طلوعی، علی. (۱۳۸۵). جهانی سازی و رسانه های محلی. موسسه فرهنگی مطبوعاتی جام جم
- فرقانی، محمد مهدی. گزارش نویسی در مطبوعات (چشم عقاب) جزوه آموزشی دانشگاه علامه طباطبائی
- فهرستگان مطبوعات و خبرگزاری های ایران، طرح ملی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، تابستان ۱۳۸۲.

بررسی میزان توجه نشریات محلی استان کردستان به شاخص‌های نشریات محلی ۲۱۱

- قندی، حسین. (۱۳۷۶). مقاله‌نویسی در مطبوعات با مقدمه‌ای از کاظم معتمد نژاد. تهران: دانشگاه علامه طباطبائی.
- گل محمدی، احمد. (۱۳۸۱). جهانی‌شدن، فرهنگ، هویت. تهران: نشر نی
- مک کوایل، دنیس. (۱۳۸۲). درآمدی بر نظریه ارتباط جمعی. (پرویز اجلالی، مترجم). تهران: مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه‌ها.
- محمدی، مجید. (۱۳۷۷). درآمدی بر جامعه‌شناسی و اقتصاد فرهنگ در ایران امروز. نشر قطره.
- معتمد نژاد، کاظم. (۱۳۷۹). حقوق مطبوعات. تهران: مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه‌ها.
- ورنرجی سورین، جیمز دبلیو تانکارت. (۱۳۸۱). نظریه‌های ارتباطات. (علیرضا دهقان، مترجم). تهران: مؤسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران.
- عامل، س.ر. (۱۳۸۸). جهانی‌شدن، مفاهیم و نظریه‌ها. فصلنامه ارغنون شماره ۲۴ تهران: سازمان چاپ و انتشارات.
- رابرتسون، رولند (۱۳۸۸). گفتمان‌های جهانی‌شدن. (مسعود مظاهری، مترجم). فصلنامه ارغنون، شماره ۲۴، تهران: سازمان چاپ و انتشارات.
- رابرتسون، رولند (۱۳۸۸). جهانی - محلی شدن: زمان - مکان و همگونی و ناهمگونی. مراد فرهاد پور، مترجم). فصلنامه ارغنون، شماره ۲۴، تهران: سازمان چاپ و انتشارات
- هال، استوارت. (۱۳۸۸). بومی و جهانی: جهانی‌شدن و قومیت. (بهزاد بوکت، مترجم). فصلنامه ارغنون شماره ۲۴، تهران: سازمان چاپ و انتشارات.

Evaluating Compliance of the Kurdistan Local Publications To Local Media Index

Shiva Pazhuheshfard (PhD)*
Mohamad Eskandari(MA) **

Abstract

Local publications are the group of the media in the new world media which inform and convey the message with numbers of new and old media. In this new media environment, their activities depend on observing some content and technical indices. However, different criteria can be used to extract the parameters of these publications. The indicators used in this article were drawn from two concepts of being local and the nature of media of these publications which are related to content indices. So Compliance rate of these indicators in Kurdistan local publications was studied and the data was extracted from Sirvan and Ashti weekly by content analysis method.

Key words: local newspaper, globalization, localization, local publication.

---

* Assistant Professor and Faculty Member-Islamic Azad University/Tehran Central Branch shivapazhesh@gmail.com

** MA in Communication-Islamic Azad University/Tehran Central Branch
mohamadeskandari58@gmail.com